

Η γλυκιά θλίψη του τέλους του πολέμου

Στη Θεσσαλονίκη είδα την καλύτερη, μέχρι στιγμής τουλάχιστον, παράσταση της χρονιάς: «Τρικυμία» του Σαίξπηρ, σε σκηνοθεσία Σταύρου Ντουφεξή στο Βασιλικό Θέατρο του Κρατικού Βορείου Ελλάδος.

Το ότι η «Τρικυμία» (1611-12), το τελευταίο έργο του Σαίξπηρ, είναι ένα από τα πλέον αγαπημένα μου θεατρικά κείμενα, δεν εξηγεί την συγκίνηση που ένιωσα παρακολουθώντας την παράσταση του Σταύρου Ντουφεξή. Ίσα ίσα όταν αγαπάς ένα κείμενο, πηγαίνεις στο θέατρο αμυνόμενος, φοβούμενος τις προδοτικές κινήσεις που δεν θα επιτρέψουν στο έργο να αποκαλυφθεί και να γοητεύσει. Ευτυχώς έως τώρα δεν έχω δυσάρεστες εμπειρίες από σκηνικές ερμηνείες της «Τρικυμίας» –άλλη μια φορά έτυχε να δω μια έξοχη παράσταση συνεργασίας δύο αγγλικών θιάσων σε σκηνοθεσία του καλού Ρουμάνου σκηνοθέτη Σίλβιο Πουρκαρέτε. Ο τελευταίος είχε στήσει μια γρήγορη, όλο ζωντάνια, παράσταση που είχε βασιστεί στις «μαγικές» δυνατότητες της κυκλικής περιστρεφόμενης σκηνής –μια σκηνική παραζάλη, όπου το παράλογο προσέγγιζε τ' όνειρο, όχι το παραμύθι. Ο Πουρκαρέτε είχε επιπλέον λύσει με τον καλύτερο τρόπο το «πρόβλημα Άριελ»: έδωσε τον ρόλο του καλού πνεύματος της ιστορίας όχι σ' έναν ηθοποιό αλλά στη φωνή του. Στην παράσταση του Σταύρου Ντουφεξή τη σκηνική αφήγηση ανέλαβε ο ίδιος ο Πρόσπερο –αυτός ανοίγει και κλείνει την παράσταση, αυτός διευθύνει τη δράση, διαρκώς παρών όσο κι απόμακρος στη σοφία και στην θλίψη αυτού που ξέρει. Ο Πρόσπερο, που ερμήνευσε θαυμάσια ο Χάρης Τσιτσάκης, δείχνει σε μας, και ταυτόχρονα παρατηρεί, πώς παραγματοποιούνται όλα όσα είχε σχεδιάσει. Νιώθουμε πως για τον Πρόσπερο θα ήταν μία ευχάριστη διάψευση αν κάτι δεν συνέβαινε όπως είχε προβλέψει. Όμως όχι, τα επεισόδια, το ένα πίσω απ' τ' άλλο, εξελίσσονται με τον τέλειο τρόπο της ύστατης δημιουργίας, της τέλειας σκηνοθεσίας, αυτής που η ολοκλήρωσή της ταυτίζεται με την ολοκλήρωση, άρα και το τέλος, της ίδιας της ζωής του. Οι κακοί εκδηλώνουν και στο νησί που έχουν ναυαγήσει την άθλια φύση τους, οι αδύναμοι ακόμοι κι εδώ παρασύρονται στα πάθη τους. Ο βασιλιάς της Νάπολης, ο σύμμαχος του σφετεριστή αδελφού του Πρόσπερο, έπρεπε να αντιμετωπίσει την απώλεια του γιού του για να καταλάβει την ασηματότητα της ύπαρξης και της εξουσίας του, και να μετανοήσει. Τα μόνα πλάσματα που λειτουργούν χωρίς υστεροβουλία, με

την αγνότητα της νιότης τους, που όμως κι αυτή είναι θαμπή γιατί δεν στηρίζεται στη γνώση, αλλά στην άγνοια, είναι το ζευγάρι των ερωτευμένων: της Μιράντας, κόρης του Πρόσπερο, και του Φερντινάντο του πρίγκηπα της Νάπολης.

Το ειρωνικό πνεύμα της σκηνοθεσίας μαρτυράει ξεκάθαρα η επιλογή του Λάζαρου Ανδρέου για τον ρόλο του καλού γεροσυμβούλου Γκονζάλο – το μέρος του καλού στην διεφθαρμένη Αυλή του Μιλάνου υπηρετεί ένας αφελής ανθρωπάκος, αντικείμενο χλεύης στον κύκλο των φιδιών που ασκούν την εξουσία.

Ο σκηνοθέτης χειρίστηκε με τη δέουσα προσοχή τις κωμικές σκηνές με τον μεθυσμένο κλόουν, τον Στέφανο, και τον παλιάτσο Τρίνκουλο. Ο Φούλης Μπουντούρογλου και ο Κώστας Σαντά, δύο ηθοποιοί με μεγάλη εμπειρία και υποκριτική ευελιξία, ανέδειξαν τις εν λόγω σκηνές σε σημεία στήριξης της παράστασης. Οι ερμηνείες τους «εξηγούν» την έννοια του «λαϊκού» που συνοδεύει και προσδιορίζει το σαιξπηρικό θέατρο. Το δίδυμο συμπλήρωσε ιδανικά με τη σωματική ερμηνεία του, και την θαυμάσια κίνησή του, ο Χρήστος Σουγάρης. Αν κρίνουμε και από τις ερμηνείες της Μαρίας Ιωαννίδου (Μιράντα) και του Παύλου Σαχπεκίδη (Φερντινάντο), τότε το μικρότερο ηλικιακά δυναμικό του ΚΘΒΕ είναι όντως πολλά υποσχόμενο. Η μόνη αδύναμη στιγμή της διανομής είναι νομίζω η επιλογή της, καλής κατά τ' άλλα ηθοποιού, Γόνης Λούκα στο ρόλο του Άριελ. Μου φάνηκε κινητικά αμήχανη και δεν μπόρεσα να υποθέσω άλλο λόγο που να δικαιώνει την επιλογή της σ' αυτόν τον ιδιαίτερων απαιτήσεων ρόλο.

Στην επιτυχία της «Τρικυμίας» του Βασιλικού μέγιστη είναι η συμβολή της μινιμάλ σκηνογραφίας της Θάλειας Ιστικοπούλου. Ένα τεράστιο πανί πάνω από την σκηνή, που απεικονίζει έναν παλαιό χάρτη, ανάκληση του Theatrum Mundi του ελισαβετιανού θεάτρου, σε επόμενη σκηνή γίνεται ιστίο του καραβιού που ναυαγεί. Χοντρά σκοινιά που κρέμονται από την οροφή σχηματίζουν ένα μαγικό τοπίο στο νησί του Πρόσπερο. Ό, τι πιο ουσιαστικό: σκηνική μαγεία «φτιαγμένη» από το παίξιμο των ηθοποιών, από τα, λιγότερα κι από τα απαραίτητα, σκηνικά και από τα παράταιρα, άσχετα μεταξύ τους γι' αυτό και θεατρικότατα, κοστούμια της Ερωφίλης Πολιτοπούλου. Τέλος οι ηλεκτρονικοί ήχοι που συνέθεσε για την «Τρικυμία» ο Γιώργος Χριστιανάκης, αποτέλεσαν το ιδανικό ηχητικό περιβάλλον, απόκοσμο, σχεδόν αποκαλυπιακό, γι' αυτήν την παράσταση, την τελευταία, του Πρόσπερο.

Θα αντέγραφα τον επίλογό του, στην εύρρυθμη και εύγλωττη σε πρώτο άκουσμα, μετάφραση της Χριστίνας Μπάμπου Παγκουρέλη, αν την είχα στα χέρια μου. Για χάρη του Χάρη Τσιτσάκη, που τον ερμηνεύσε με τρόπο τόσο αληθινό και συγκινητικό, και επειδή η στήλη μου επιτρέπει να θυμίζω ότι το δώρο της μεγάλης ποίησης δεν είναι για τα ράφια της βιβλιοθήκης. Η μεγάλη ποίηση γονιμοποιεί τη σκέψη μας και πλουτίζει

το συναίσθημά μας. Μερικές φορές δε, εμπνέει μεγάλη ποίηση, όπως την έξοχη ποιητική σύνθεση του W.H. Auden «The Sea and the Mirror», πάνω στην σαιξπηρική «Τρικυμία», που παραμένει αμετάφραστη στα ελληνικά.

Το «Δόντι του Εγκλήματος» στο Υποσκήνιο του ΚΘΒΕ